

Olavi Koivukangas

Ulkomaalaiset ja pakolaiset Suomessa

Ulkomaalaisia eli muihin kansallisuuksiin kuin suomalaisiin, ruotsalaisiin ja lappalaisiin kuuluneita henkilöitä on nykyisen Suomen alueella ollut aina. Kansanperinteestä muistetaan turkulaisen Annikan valitusvirsi saksalaisen kauppamiehen lähdettyä keväällä. Vienan karjalaiset kauppamiehet – shemeikat – ovat osaltaan olleet vahvistamassa suomalaisten monipuolista verenperintöä. Äskettäin Etelä-Afrikassa käynyt lehtimies Pekka Salo ei lakannut ihmettelemästä buurien ja suomalaisten yhdennäköisyyttä. ”Olisikohan selitys siinä, että samalla tavalla ajattelevien ihmisten sanotaan tulevan vähitellen toistensa näköisiksi”, arveli toimittaja Salo. Selitys voi olla yksinkertaisempi. Sota- ja kauppamatkoillaan muinaishollantilaiset eksyivät Suomenkin rannikoille ja osa jäi maahan sekoittuen paikalliseen väestöön. Varsinkin autonomian aikana 1809–1917 Suomessa oli runsaasti Venäjältä ja muualta tulleita asukkaita.

Tällä hetkellä Suomessa asuu 50 000 maan rajojen ulkopuolella syntynyttä ihmistä (lukuun ei sisälly Karjalan siirtoväki). Tämä on vain noin yksi prosentti väestöstämme, kun vastaava luku Ruotsissa on noin yhdeksän. Myös Suomessa ulkomaalaisten osuus on kasvamassa. Yksistään avioliittojen kautta maahamme tulee vuosittain noin 1 000 ulkomaalaista. Kaikkiaan 6 000 ulkomaalaiselle on myönnetty työlupa ja ulkomaalaistoimistossa on valtavasti hakemuksia odottamassa käsittelyä. Meidän on totuttava ajatukseen, että 1990-luvun Suomessa on ulkomaalaisia huomattavasti enemmän – jopa kaksinkertainen määrä – kuin tällä hetkellä tilastoidut n. 18 000 ulkomaan kansalaista.

Ulkomaalaisten määrän kasvun vuoksi, ja myös humanisista syistä, on tärkeitä, että maamme ulkomaalaislainsäädäntöä uudistetaan. Erityisesti olisi helpotettava oleskelu- ja työlupien saantia sekä parannettava ulkomaalaisten oikeusturvaa. Myös kunnallinen äänioikeus olisi taattava Suomessa vähintään kaksi vuotta asuneille Pohjoismaiden ulkopuoleltakin tulleille ulkomaalaisille. Ei ole kunniaksi Suomelle, jos vasta työvoimapula on johtamassa hitaasti parannuksiin.

Työvoimapula on vauhdittamassa myös pakolaisten maahan ottoa. Siitä lähtien, kun Ruotsi v. 1637 alkoi karkottaa mustalaisiaan takamaahansa Suomeen, on täällä ollut pakolaisia. Vastaavasti on suomalaisia joutunut lähtemään pakolaisiksi poliittisista tai muista syistä. Venäjän vallankumouksen seurauksena Suomeen siirtyi runsaasti pakolaisia, v. 1922 lukumäärä nousi jopa 33 500 henkeen. Myös toisen maailmansodan aikana Suomeen tuli runsaasti erityisesti Inkerin suomalaisia, joista tosin monet jatkoivat matkaansa Ruotsiin ja muualle.

Pakolaisia Suomi on ottanut vastaan Chilestä vuodesta 1973 ja Vietnamista vuodesta 1979. Tällä hetkellä Suomessa on noin 1 300 pakolaista, suurin osa vietnamlaisia. Vuoden 1989 pakolaiskiintiönsä, 500 henkeä, Suomi ottaa 160 kurdia, iranilaista ja irakilaisista. Tavoitteena on nostaa Suomen kiintiötä vuosittain 100 hen-

gellä niin, että 1 000 pakolaisen vuosikiintiö saavutettaisiin v. 1995. Vain hyvin pieni määrä yksittäisiä pakolaisia on pyytänyt Suomesta turvapaikkaa vuosittain.

Vuodesta 1960 lähtien Suomi on taloudellisesti tukenut YK:n pakolaiselimiä. Suomen vuoden 1989 talousarviossa on varattu 200 miljoonaa markkaa pakolaisasioiden hoitoon. Tästä summasta lähes puolet käytetään ulkomailla. Suomen pakolaispolitiikan tavoitteena onkin se, että pakolaisille tulisi turvata mahdollisuus palata omaan maahansa. Myös sijoittuminen lähialueille olisi suositeltavaa. Vasta kolmantena vaihtoehtona tulee sijoittaminen korkean kehitystason maihin, kuten Suomeen.

Yritteliäisyytensä ansiosta pakolaiset ovat sijoittuneet hyvin suomalaisen työelämään. Kielitaidon parantamisen myötä tarvitaan myös uudelleen koulutusta, sillä vähitellen automaatio alkaa poistaa pakolaisten usein tekemiä vaihetoita teollisuudesta. Mutta olennaista on se, että suomalaisella yhteiskunnalla on kokonaisvastuu näistä uusista suomalaisista. Suomalaisilla on myös paljon opittavaa heiltä. Monet pakolaiset tulevat pitkän ja hienon kulttuurin omaavista maista. Meidän on koettava heidät luonnollisena osana moniarvoista suomalaista yhteiskuntaa eikä työvoimareservinä.

Surullisinta Suomen ulkomaalais- ja pakolaisasioissa on kuitenkin ollut julkisen keskustelun matala taso. Kun poliitikko tai muu puhuja on käyttänyt puheenvuoron näistä kysymyksistä, tuntuu siltä, että arvostelijat eivät ole edes lukeneet tai ainakaan ymmärtäneet, mitä puhuja todella oli sanonut, tai sitten jokin yksityiskohta irroteetaan kokonaisuudesta. Tärkeintä tuntuu olevan se, että poliittiseen kilpailijaan saadaan lyödyksi taantumuksellisen ulkomaalaisten ja pakolaisten vastustajan leima. Pakolaisuuteen liittyvä inhimillinen hätä ei saa olla lyömäaseena vastustajien teilaamisessa ja poliittisessa pisteiden keruussa.

Yhdentyvä Eurooppa on palaamassa nykyistä universaalisempaan ja vapaamman liikkumisen aikaan. Tämä on mantereen historiallisen perinteen jatkoa. Tiukka kansallismalliojärjestelmä on vasta 1800-luvun tulosta. Rinnan taloudellisen vaurastumisen myötä myös yleiseurooppalainen ja antiikkiin juurensa johtava kulttuuriperintö on kokemassa eräänlaista renessanssia. Tämä sekä yksilön että yhteisön vapautta ja moniarvoisuutta korostava ajattelutapa on temmannut mukaansa myös monet Itä-Euroopan kansallisuudet. Puola on kautta aikojen ollut Euroopan sydän ja omatunto. Ranskan vallankumouksen 200-vuotisjuhlien aikaan Euroopan kehityksessä on tapahtumassa suuria muutoksia, joiden ääriviivat ja keskeiset piirteet paljastuvat historioitsijoille vasta seuraavalla vuosituhanella. ”Pohjolan Japani” ei saa tulla uudelle vuosituhanelle jälkijunassa — oli sitten kysymys ulkomaalaisista ja pakolaisista Suomessa tai muista haasteista.

Foreigners and Refugees in Finland

There have always been "foreigners", i.e. people belonging neither to the Finns, Swedes, nor Lapps, within the present-day boundaries of Finland. Traders and settlers from Germany, the Netherlands, and neighbouring countries have contributed variety to the Finnish population and heritage.

There are at present around 50 000 persons resident in Finland who were born elsewhere. This represents a mere one per cent of our population, whereas the corresponding figure in Sweden is around nine per cent; but the numbers of foreigners in Finland are increasing. Through marriage alone, around a thousand foreigners arrive in Finland each year. Altogether 6 000 work permits have been granted, and the Aliens Bureau has a mountain of applications awaiting processing. We will need to adjust to the realization that in the 1990s there will be considerably more foreigners in Finland than the 18 000 foreign citizens currently registered here.

In view of the increasing number of foreigners, and on humanitarian grounds too, it is important that our aliens legislation should be reformed and the legal rights of aliens improved. The franchise in municipal elections, already enjoyed by those settling here from the Nordic countries, should also be extended to other foreigners who have lived here for more than two years.

There have been times in Finnish history when Finns have been driven abroad, for political and other reasons; and conversely, the number of refugees arriving in Finland in 1922, in the aftermath of the Russian Revolution, reached 33 500. Similarly, during the Second World War large numbers of Ingrians (ethnic Finns from Russia to the south and east of the Gulf of Finland) arrived in this country, although many of these moved on, mainly to Sweden.

The number of refugees living in Finland at present is around 1300, the largest group being Vietnamese. The refugee quota for 1989 is 500 persons, and includes a quota of 160 for Kurds, Iranians and Iraqis. The intention is to raise the country's refugee quota by 100 a year, reaching an annual figure of 1000 by 1995.

The Finnish budget for 1989 includes FIM 200 million set aside for refugee administration, almost half of which will be spent abroad. The primary objective of Finnish refugee policy is to provide people with the opportunity to return to their own country; relocation in neighbouring regions is also to be encouraged, and only as a third resort should relocation be made in highly developed countries, such as Finland.

Thanks to their spirit of enterprise, many refugees have succeeded in finding their place in the Finnish labour market. Nevertheless, Finnish society must continue to carry the overall responsibility for these New Finns. Moreover, we have much to learn from them. Many of the refugees come from countries with ancient, rich cultures, and we need to see them as a natural component in Finland's multicultural society – and not merely as a labour reserve.

The unification process in Europe represents a return to our continent's older traditions of greater universality and freedom of movement, for the rigid nation state system dates only from the 19th century. Increasing prosperity is being paralleled by a renaissance of the pan-European cultural tradition, reaching back to its roots in Classical civilization, and a resurgence of the belief in the liberty of both the individual and the community, and in cultural diversity, has swept across many of the nations of Eastern Europe as well. Poland, throughout the centuries, has been Europe's heart and conscience. The shape and character of the changes taking place within Europe at the bicentenary of the French Revolution may only become clear to historians in the next millennium; but it is essential that Finland, the "Japan of the North", must not be left behind in responding to these challenges, including that of Finland's own foreigners and refugees.